

Piliečių referendumo iniciatyvinė grupė dėl Tautos teisių organizuojant referendumus.
„Teismas kuria Tautai pavojingus precedentus.“ 2025 m. liepos 15 d.

Nelabai žalgiriškos dienos. Liepos 11 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atmetė piliečių referendumo iniciatyvinės grupės skundą dėl 2025 m. birželio 19 d. VRK sprendimo neregistruoti referendumo iniciatyvos dėl Tautos teisių į referendumą Konstitucijoje išplėtimo – teisės skelbti referendumą suteikimas ne Seimui, o 2/5 Seimo narių, bet ir Respublikos Prezidentui bei piliečių iniciatyvinei grupei, surinkusiai 300000 piliečių parašų, referendumo kartelės sumažinimo iki 100000 piliečių parašų, teisės skusti VRK sprendimus dėl galutinių Seimo ir Respublikos Prezidento rinkimų suteikimo rinkimų kandidatams ir stebėtojams, VRK narių išrinkimo ir tarpvalstybinių sutarčių ratifikavimo referendumu.

Teismas sprendimu praktiškai padarė neveiksmingais Konstitucijos 4 straipsnį (tautos suvereno teisė) ir 3 straipsnį (niekas negali varžyti tautos galių). Nors Lietuvos teisėje galioja universali teisės nuostata, kad niekas negali būti teisėju savo byloje, teismas sutiko su VRK nuomone, kad pati VRK gali spręsti dėl jos rinkimo tvarkos ir kad VRK rinkimas nėra svarbiausias tautai klausimas. Gerbiamieji, atsakyti į šį klausimą tegali Tauta, o jūs jai neleidote tai padaryti. Mes nedrįstume teigti, kad Tautai nesvarbu, kad jai neleidžiama spręsti dėl Lietuvos valdžios rinkimus ir referendumą organizuojančios VRK narių išrinkimo. 2024 m. rinkimų patirtis patvirtino, kad tai – esminis Tautai klausimas.

Manome, teismas tai suprato, nes nepasisakė dėl mūsų nuomonės, kad dėl šališkumo šiuo klausimu VRK privalėjo kreiptis į teismą, kad tai spręstų ne VRK, o teismas, tiesiogiai taikydamas Konstituciją ir nurodydamas VRK, kaip šioje situacijoje pastaroji turi elgtis.

Labai netikėtas teismo sprendimas buvo ir dėl to, kad Konstitucijoje įtvirtinta piliečių referendumo iniciatyvinė grupė, surinkusi 300000 piliečių parašų, negali skelbti referendumo datos. Tai tiesioginis Konstitucijos 3 straipsnio (Tauta vykdo aukščiausią suverenią galią) ir 9 straipsnio (Svarbiausi Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimai sprendžiami referendumu) pažeidimas, nes paneigia Konstitucijos logiką, kurioje Tauta yra pirminis teisės šaltinis. Suverenios galios šaltinis yra Tauta, o ne VRK ar Seimas. Teismas, pritardamas VRK cenzūrai, iš esmės leido antriniam subjektui VRK riboti pirminio subjekto (Tautos) valią, pažeisdamas konstitucinę valdžių hierarchiją. Referendumo paskelbimas – gi nėra jo vykdymas. Tačiau mes atsimename liūdną Žemės referendumo patirtį – Seimo vilkinimą skelbti šį referendumą.

Teisės požiūriu liūdniausia teismo sprendimo vieta – sutikimas su VRK nuomone, kad tauta neturėtų spręsti suvereniteto atidavimo klausimų. Teismas nepasisakė dėl vienintelio VRK argumento šiuo klausimo – taip vadinamu 2003 m. referendumu dėl Europos Sąjungos tariamai šis klausimas jau išspręstas. Teismas nevertino mūsų argumento, kad tai buvo politinis, bet ne teisės aktas, nes stojimo į ES sutartis nebuvo pateikta Tautai balsuoti, kad stojimo aktui gauti $\frac{3}{4}$ visų rinkėjų pritarimą.

Teismas formaliai sutiko su VRK nuomone, kad siūloma referendumo iniciatyva yra dėl tariamai tarpusavyje nesusijusių kelių Konstitucijos straipsnių pakeitimų, taip ir nepasisakęs dėl mūsų esminio argumento, kad siūlomos Konstitucijos pataisos tarpusavyje susijusios bendru tikslu – stiprinti Tautos galias tiesiogiai valdyti valstybę, balsuojant referendumuose. Nors po Žemės referendumo Konstitucinis Teismas išaiškino ir tai, kad keli referendumo klausimai gali būti teikiami kartu, jeigu jie yra tarpusavyje susiję bendru tikslu.

Ką gi, kol kas demokratija Lietuvoje išlieka valdžios valdoma – valdžios „demokratija“, o Lietuvos Respublikos suverenas Tauta lieka beteisis.